

Հայագեալ՝ Մաղաքիայի Հայ թարգմանութեան մէջ Վուլգատայի ազդեցութեան հետքեր կը գտնէ:

Ամբողջ գործը երեք մասի բաժնուած է, ինչպէս գրքին ճակատն իսկ կը ցուցնէ. Ներածութիւն, թարգմանութիւն եւ մեկնութիւն Մաղաքիա մարգարէին գրոց, որուն կցուած է (էջ 17—27) ժամանակագրական կարգաւ ցանկ մը այն ամէն հեղինակներու, սկսեալ Ս. Եփրեմէն († 378) մինչեւ Նորագոյն ժամանակներ (1906), որոնք Մաղաքիա մարգարէին խնդրով զբաղած են իրենց մեկնութիւններովը եւ քննութիւններովը: Թալորդ էջերը (էջ 31—163) կը կազմեն Մաղաքիայի մարգարէութեան գերմաներէն թարգմանութիւնը, այլեւայլ հին բնագրիներու համեմատութիւնն եւ քննութիւնը, որոնք կարեւորագոյն մասերն են Հայագիտիս աշխատասիրութեան եւ վերջապէս մեկնութիւն սրբազան Գրոց: Ի հարկէ բնագրաց համեմատութիւնն եւ քննութիւնը հետաքրքրական են ճաննալու համար նաեւ Հայ թարգմանութեան յարգե ու արժէքը: Ան այժմ չենք կրնար մանրամասն խօսիլ Հայագիտիս ամէն դիտողութեանց մասին, կը բաւականանանք միայն զլիսաւորները նկատողութեան առնելով: Ըստ երեւելի զոնէ Զօհրապի հիւստարկութենէն տարբեր օրինակ մը ընտրած է Իզդակեկուլ Հայ բնագրին համեմատութեանը համար. այսպէս՝ «Եւ կարգեցի զսահմանն Նորա յապականութիւնն եւ զգառանգութիւնն Նորա ի քաշանապատի» (Մաղաք. Ա, 3) խօսքը Զօհրապի քով միայն ծանօթութեան մէջ կայ, մինչդեռ բնագրին մէջ կը կարգանք «Ի Դաշանապատի», «Ի քաշան» (յն. δόματα) ընթերցումը սխալ ընթերցուած կը համարի (էջ 34) Իզդակեկուլ՝ յոյն բնագրին δόματα բառին: Զօհրապ կը յաւելու ծանօթութեան մէջ «Ի Լաւ», ի քաշանապատի. համաձայն ոմանց ի բնաբ., Շատ ճիշդ է Հայագիտիս դիտողութիւնն, վրան զի Ներսէս Լամբրոնացիին ալ «Ի Դաշանապատի», կ'ընթերցուի. համաձայն Զօհրապի բնագրին: Իզդակեկուլ Վուլգատայի ազդեցութիւնը կը համարի (էջ 63) Հայ բնագրին սա խօսքը «Առաքեցից ի վերայ ձեր առնէս եւ անիծից չընդունի յեր» (Մաղաք. Բ, 2), ըստ որում թարգմանիչը յղանակի ձեւը կը գործածէ: Ըստ մեզ անճիշդ կ'երեւայ այս

դիտողութիւնը, վրան զի Հայերէնի մէջ շատ անգամ յղանակի թարգմանուած կը գտնենք այլեւայլ բառեր առանց Վուլգատայի ազդեցութեան կրած ըլլալու. այսպէս օր. համար «Ան չընդունի յեր» (Ծանոթ. Ի, 1, 35) խօսքը, թէ՛ Եփթ, եւ թէ՛ Վուլգատայի մէջ եղակի զրուած է: Գործեալ «Զկեանս եւ զմահ ետու առաջի երեսաց ձերոց, չընդունի յեր» զանէնս (Բ. Օր. Լ. 19) նախագատութիւնը Եփթ. եւ Վուլգ. ի մէջ եղակի զրուած է: Զենք գիտեր ինչ պատճառաւ Հայ բնագրին սա խօսքը՝ «խոսապեցէք յօրինաց իմաց» (Գ. 7) յայտնի սրբագրութիւն է Վուլգատայի վրայէն (էջ 129) մինչ յոյն բնագրին ունի հոս ἐξελίνατε νόμους μου. իսկ Վուլգատան՝ recessistis a legitimis meis. Թուարեւի մէջ τὸ νόμιμον կը նշանակէ միանգամայն օրէնք. ուստի չենք կարծի որ Հայ բնագիրը հոս ալ Երեւոյթեան թարգմանութեան հետեւած ըլլայ: Վրան օրինակներ չեն պակսի, զորոնք մի առ մի տեղոյս չէ յառաջ բերել: Արդեամբք ալ Իզդակեկուլն այս ուսումնասիրական հետազոտութիւնը մեծապէս զնահատելի ձեռնարկ մըն է Հայերէն Ս. Գրոց բնագրին ընդարձակ անդաստանին համար, ուր մշակներու պէտքը արտաքին կարգի զգալի է:

Ծ. Գ. Փ.

ԲՈՒՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Յովսէպոսի Նազոնի հայ թարգմանութիւնը, 289: — Յիմնթէոս Կուլ Հայ մատենադրութեան մէջ, 294: — Ծուցակ մեղադրաց Թաւրիզի. 303:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ — Առաջին Ուրարտացիի եւ Արամէ (պատկերազարդ). 306:

ԼԵԶՈՒՆԱԲԱՆԿԱՆ — Լեզուաբանական. 312: — Անշայ գաւառաբարառը. 315:

ՄԱՏԵՆԱՍՏԱԿԱՆ — Der Prophet Malachias. 319:

ՀՐԱՏԱՆԿԱԿ ԾԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆԱՏՈՒ ԽՍՐԱԿԻՐ

Հ. ԲԱՓԱՅԷԼ Կ. ՊԱՐՈՆՅ

ՎԻՆՆՆԱ, ՄԻԻԲԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1 Մեկնութիւնն որոց երկուստան մարգարէից. Գ. Պալմ 1824, էջ 229: